

Toplumsal Cinsiyet ve Yargı: Türkiye’de Kadın Hakim Olmak

Dr. Seda Kalem¹

Özet

Bu çalışma, Türkiye yargısında kadın olmanın nasıl tecrübe edildiğine ve bu tecrübelerin nasıl paylaşıldığına feminist bir metodoloji ile bakmayı amaçlar. Esasen Türkiye’de hukuk, batıdan örneklerle kıyaslandığında dahi oldukça erken ve hızlı bir şekilde kadınların dahil olduğu bir profesyonel alan olarak karşımıza çıkar. Nitekim, henüz 1920’li yılların başlarında kadınlar avukat ve hakim olarak görev yapmaya başladılar. Bu durum bir yandan gerçekleşen kapsamlı yargı reformu çerçevesinde diğer yandan daha özel olarak bu dönemde kadınlara verilen geniş hak ve özgürlükler çerçevesinde açıklanabilir. Ancak reformlar kadınların kamusal hayata katılımını sınırlı şekilde etkiledikleri için eleştirilmiş ve Cumhuriyet rejiminin kadın haklarına yönelik araçsal yaklaşımı feminist çalışmalara konu olmuştur. Nitekim Türkiye’de kadınlar profesyonel mesleklere de birçok batı ülkesinden daha erken girerler; ancak gerek sayı olarak yetersiz kalmaları gerek bu mesleklerdeki konumları gerekse üstlenmeye devam ettikleri ataerkil toplumsal cinsiyet rolleri ve görevleri itibarıyla esasen modernleşmenin vitrini olarak görüldükleri eleştirisi getirilir.

Öte yandan, dünyada kadın hakimler üzerine özellikle de 1980lerden beri giderek artan bir akademik ilgi olmasına karşın, Türkiye’de gerek sosyal bilimlerde gerekse feminist hukuk çalışmaları alanında bu konu yeterli derecede ilgi görmemiştir. Bu durumun önemli bir nedeni Türkiye’de hukuk ve toplumsal cinsiyet ilişkisine ağırlıklı olarak hukukun kadınların toplumsal, siyasal, ekonomik yaşamları üzerindeki etkileri üzerinden bakılmasıdır. Nitekim Türkiye’de feminist hukuk çalışmaları ağırlıklı olarak hukukun ve yargının cinsiyetçi söylem ve uygulamalarına ve bunların toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sürdürülmesine katkılarına odaklanır. Aynı zamanda, Cumhuriyet politikalarının kadınların kamusal hayata katılımı üzerine etkileri akademi, mühendislik, yöneticilik gibi birçok farklı profesyonel alanda incelenmiş olsa da, yargıda kadının durumuna ilişkin çalışmalar eksik kalmıştır.

Bu eksiklerden hareketle, bu çalışmada farklı mahkemelerden kadın hakimlerle yapılan yüz yüze görüşmelerde katılımcılardan mesleki yolculuklarından bahsetmeleri istenmiş ve bu anlatılarda toplumsal cinsiyetin ne şekilde ortaya çıktığına, kadın olmanın hakim olmakla nasıl ilişkilendirildiğine odaklanılmıştır. Bu çerçevede çalışma, gerek batıdan gerekse kadınların profesyonel mesleklere ve özellikle de hukuk alanına girişlerinin oldukça geç gerçekleştiği İslam toplumlarından örnekler üzerinden yargıda kadın olmanın Türkiye modernleşmesinin çelişkileri bağlamında düşünülmesi gerektiğini öne sürer.

Anahtar Kelimeler

Kadın hakimler, toplumsal cinsiyet ve hukuk, toplumsal cinsiyet ve yargı, feminist hukuk çalışmaları, Türkiye

Gender and What is Made of It: Being a Woman Judge in Turkish Judicial Culture

Dr. Seda Kalem

Abstract

This study is a feminist exploration of how gender plays into the professional and social lives of women judges in Turkey. Law is in fact a professional field that has feminized quite early and fast in Turkey compared to many of its counterparts in western hemisphere. Women started to work as judges and lawyers as early as 1920s. This has to do with the extensive judicial reforms of early Republican period that also granted significant rights and freedoms to women. Yet these reforms were criticized by feminist scholars for being instrumental and having limited effects upon women’s participation in public sphere. In fact, women did enter professions quite early, but their numbers remained low, they have not been equally represented in leadership positions, and they have continued to assume traditionally gendered social roles assigned to them by the patriarchal society.

---

¹İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Ana Bilim Dalı. E-posta: seda.kalem@bilgi.edu.tr

On the other hand, there has been a growing literature on women judges around the world but scholarly interest towards the subject matter has remained quite low in Turkey. This is partly because feminist scholarship in Turkey has mostly concentrated on the relation between law and gender in the context of law's impact on women's social, political and economic lives. This scholarship has primarily focused on how sexist discourses and practices of law and the judiciary in fact maintain and reproduce gender inequalities. At the same time, although the effects of regime's policies on women in public life have been studied in the context of professions like engineering or academia, the judiciary has been left out.

In this study, therefore, women judges from lower courts of various jurisdictions have been asked to talk about their professional journey to explore if and how gender emerges as a category that makes sense to them. These narratives not only attest to the well-known gendered hierarchies and instances of institutional sexism in this highly masculine profession, but they also reveal the prevalence of a particularly conservative and patriarchal culture upon the ways in which these inequalities and disadvantages are experienced by women judges in Turkey. In this sense, the study calls for consideration of these narratives in the context of modernist dilemmas as they are experienced by women in public life in Turkey.

Keywords

Women judges, gender and judiciary, gender and judging, feminist legal studies, Turkey